

15. Banks, M., Morphy, H. (1997). Introduction: rethinking visual anthropology. *Rethinking visual anthropology*. New Haven, Yale University Press, 1–36.
16. Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Cambridge, Polity Press; Blackwell.
17. Bourdieu, P. (1998). *Photography: A Middle-brow Art*. Oxford, Polity Press.

18. Bryson, N., Holly, M., Moxey, K. (1994). Introduction. In *Visual Culture: Images and Interpretations*. Hanover, London, Wesleyan University Press. XV–XXIX.
19. Jenks, C. (1995). *Visual Culture*. London, Routledge.
20. Mirzoeff, N. (1995). What is visual culture? In *The Visual Culture Reader*. London, New-York., Routledge.

Надійшла до редколегії 19.10.19

А. І. Тапол, магістр культурології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ул. Володимирська, 60, г. Київ, 01033, Україна

КРИЗИС ВИЗУАЛЬНИХ ПРАКТИК МОДЕРНА

Стаття присвячена аналізу розмивання базових установок візуальних практик Модерна, в частині режиму і способу сигніфікації. Описується загальна динаміка історических типів візуальних практик і місце режиму видіння Модерна в ній. Определяються візуальні параметри способів сигніфікації реалізму і модернізму, в логіці трансформації яких описується кризис сучасних візуальних практик. Обосновується статус фотографії як базової візуальної практики способу сигніфікації модернізму.

Ключеві слова: візуальна практика, Модерн, спосіб сигніфікації, реалізм, модернізм, фотографія.

A. I. Tapol, Student of the Department of Cultural Studies
Master's Degree, Faculty of Philosophy
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

CRISIS OF MODERN VISUAL PRACTICES

The article focuses on the analysis of the liquefaction of basic settings of the modernity's visual practises, specifically of signification regime and mode. The general dynamics of historical types of visual practices and the role of the Modern vision regime in it are described. The visual parameters of the signifying modes of realism and modernism are defined. The crisis of modern visual practices is specified through the logic of their transformation. The status of photography as the basic visual practice of the modernism signifying mode is proved.

From the beginning of the era of "technical production" the pathos of the position of the artist as the producer of the image requires not only the act of creation, but also the aim of commercialization, which entails the act of "exhibiting", a certain way of presentation. An important aspect of the artist's mission is to move the image from the everyday and profane (if we resort to aesthetic categorical apparatus) spheres to the space of the artistic field.

A striking example of the dilution of the visual parameters of high Modernity is photography. The lens becomes the mediator of the act of seeing the person, and subject-object relations with the world break because of the mediocrity of the photographic image, which promotes its reality.

Photo documentation creates a new form of perception of time – fragments in which some events are identified as important and some remain peripheral. If an artist thinks of painting (Cézanne's thought) and has creative thinking, then a photographer who thinks of frames only reduces being to the individual. A photo does not simply reflect reality, it reproduces reality, that is, it transfers it from thing to reproduction of things, photography carries the existence of a photographed object. And as a result, we recognize that the photographic image is the object itself.

Photography as an image begins to organize not only high culture, but also everyday life, being the basis of visibility and the basis of everyday social practices. The transformations that photo-images make to the parameters of Modernity's visuals form the basis for visual postmodernism.

Keywords: visual practice, Modernity, signifying mode, realism, modernism, photography.

УДК 177.61

В. Е. Туренко, канд. філос. наук, мол. наук. співроб.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
amurolog5@gmail.com

НІЖНІСТЬ ЯК АТРИБУТ РОМАНТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮБОВІ: СПЕЦИФІКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ

У статті на основі класичних та сучасних філософських напрацювань концептуалізується ідея ніжності як одного з ключових атрибутів дискурсу романтичної культури любові. Автор відзначає, що ідея близької спорідненості любові і ніжності сягає часів Античності, а саме платонівського "Бенкету". Через детальний аналіз фрагмента даного діалогу [Сутр.195d-e] обґрунтовується думка, що, проявляючи себе як атрибут любові, ніжність має потужний гносеологічний потенціал, що виражається у можливості більш глибоко пізнавати Іншого. З урахуванням розрізнення вербального і невербального аспектів прояву ніжності у романтичній культурі любові висвітлюються їхні спільні та відмінні риси. Якщо вербальний аспект – це не просто слова, епітети або метафори, а елементи влади, то невербальні прояви ніжності визначаються як свого роду "слова, промова" до Іншого. Детальне розкриття феноменології ніжності доводить, що вона має інтер'єрний та екстер'єрний рух, відтак є потреба не лише дарувати ніжність, але й приймати від тієї особистості, яку ми любимо.

Ключові слова: ніжність, романтична культура любові, влада, доторк, мова, шкіра, вразливість.

Постановка проблеми. Актуальність означеної теми дослідження обумовлена тим, що наш час, що характеризується потужним проривом у науково-технічній сфері, разом з тим пов'язаний з дефіцитом і девальвацією фундаментальних людських цінностей. Однією з таких цінностей в людському житті є, безумовно, любов. Любов – багатогранний феномен, який складається з безлічі атрибутів, і одним з ключових, звичайно, є ніжність.

Аналіз досліджень і публікацій. Наукові роботи зарубіжних і українських мислителів К. Войтили (Івана Павла II), Н. Кушнір, В. Малахова, С. Соловйової, М. Епштейна й інших стали теоретичною основою даного дослідження. Однак варто зазначити, що у них від-

сутній цілісний і комплексний аналіз ніжності як атрибуту любові і її дискурсу.

Отже, метою даної статті є систематичне дослідження філософського погляду на ніжність як атрибут любові.

Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

- проаналізувати онтологію любові в контексті такої її атрибута, як ніжність;
- виявити особливості вербального і невербального прояву феномена ніжності;
- розкрити феноменологію ніжності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ще давньогрецький мислитель Платон, розглядаючи онтологію Ерота, у діалозі "Бенкет" говорить про те, що ніжність є однією з його характеристик. Через уста Агафона ми чуємо таку сентенцію: "Отже, він (Ерот – В. Т.) молодий і – на додачу до своєї молодості – ніжний. Щоб зобразити ніжність бога, потрібен такий поет, як Гомер. Стверджуючи, наприклад, що Ата богиня, і до того ж ніжна, – принаймні, стопи у неї ніжні, Гомер висловлюється наступним чином:

Всіх засліплює, легкі в неї ноги, і навіть не ходить

Ними вона по землі, по головах людських прямує [Див.: II XIX 92-93].

Так ось, як на мене, він прекрасно довів її ніжність, сказавши, що ступає вона не по твердому, а по м'якому. Тим самим доказом скористаємося і ми, стверджуючи, що Ерот ніжний. Адже ходить він не по землі і навіть не по головах, які не такі вже й м'які, ні, він ходить і мешкає в найм'якшій частині світу, оселяючись у звичаях і душах богів і людей, причому не у всіх душах поспіль, а тільки в м'яких, бо, зустрівши суворий характер, йде геть, коли ж зустріне м'який – залишається. А якщо завжди він ступає ногами, і всім тільки нам'якішим у найм'якшому, він не може не бути надзвичайно ніжним" [Symp.195d-e].

Любов не приходить до тих, хто черствий, меркантильний, жорстокий. Вона, маючи в собі такий фундаментальний атрибут, як ніжність, близька до тих, хто добрий, милосердний, людинолюбний. Любов "не входить в будинок" до суворих людей не через небажання, а тому, що найчастіше люди, які мають такий характер, відносяться до любові скептично або цинічно. Висновок напрашується такий: хто ніжний, уважний, турботливий – той приречений любити і бути коханим.

Платон, розмірковуючи про зв'язок любові і ніжності, підкреслює – саме той факт, що Ерот ніжний і може непомітно для всіх з'являтися у людському житті, показує, що любов дійсно "не від світу цього". І не дивно, що унікальність природи Ерота (у давньогрецькій традиції) полягала в його всевладді, під владою даного бога були всі – і боги Олімпу, і смертні люди. Любов – є щось заздалегідь задане нам. Ми не можемо полюбити з власної волі. У цьому контексті досить мудрим є вислів М. Бубера "Любов не належить ні мені, ні тобі, вона між нами, між Я і Ти" [4, с. 33]. Онтологічно любов має ніжність, а відтак завжди "трапляється" в нашому житті, коли ми не чекаємо її, проте наше серце і душа готові сприйняти її і нести відповідальність і дбати про це як про найбільший дар в житті.

Розуміння ніжності як атрибута любові говорить про те, що остання за своєю природою є випадковою. Ніжність тут означає випадковість, невблаганність її виникнення (її дискурсу, риторики). Вона приходить легко, спокійно, без натиску; людина усвідомлює, що вона любить, вже тоді, коли вона повністю у владі любові. Відносно цього дуже точний образ застосував Р. Барт у "Фрагментах мови закоханого": "Любов настільки несподівано виникає, вривається в наше повсякденне існування, як і несподівана розмова про бенкет в будинку Агафона, яку затіває Аполлодор з другом по дорозі в Афіни" [1, с. 357].

Дійсно, любов – завжди випадковість, однак предмет любові – ні. Ми не знаємо місця і часу нашої першої зустрічі з любов'ю, з тією особистістю, в яку будемо закохані, але улюблена особистість – не випадкова, вона обрана нами серед сотні тисяч людей. Вона – найщасливіша невідповідність, яка тільки може трапитися в нашому житті. Зрештою можна сказати, що любов це невідповідна випадковість, випадковість, на яку ми згодні, яку ми всі чекаємо. Така особливого роду "випадковість", заради якої ми готові пожертвувати всім

– власним щастям, добробутом, успіхами, здоров'ям, тільки б бути з тією, яку ми любимо, хто наповнює наше життя сенсом і дає крила, тобто натхнення.

Випадковість любові відбувається і від того, що, на думку Платона, Ерот відрізняється гнучкістю форм. Якщо б він не був гнучкий, він не міг би скрізь прокрадатися і спершу непомітно входить в душу, а потім виходить з неї. Переконливим доказом пропорційності і гнучкості форм Ерота служить той ні з чим не порівнянний благородний вигляд, яким він, як всі визнають, володіє. Адже "між любов'ю і потворним вічна боротьба" [Symp.196a-b]. Під гнучкістю форм тут можна розуміти його багатогранність. Завдяки тому, що у любові ніжність є атрибутом, перша є "гнучкою" онтологічно, а значить, присутня нескінченна багатогранність історій кохання в світі.

Отже, любов не може бути без ніжності, і навпаки. Якщо ніжність проявляється без любові – значить, це брехня, обман, нещирість і лестощі по відношенню до тієї чи іншої людини. Ніжність – це не просто і не тільки ласкаві слова, ласкаві дотики один одного, це, в першу чергу, онтологічна потреба кожного з нас у теплоті, увазі, турботі з нашого боку і з боку Іншого.

Ніжність проявляється в любові, оскільки як любов, так і її фундаментальний атрибут імпліцитно пов'язаний з дитинством: "Ерот неодмінно юний тільки в міфах, романах, переказах, створених у відповідь на евгенічні потреби виду ("у них було багато дітей, тому що вони полюбили одне одного молодими"). Але любовна пристрасть не визнає віку (як не визнає статі або об'єкта); вона не тільки звалюється на вас незалежно від нього, але ще і здійснює чарівну дію, звільнення від будь-якого вікового почуття: закоханий суб'єкт буквально не має ніякого віку (він більше не знає, що це таке – вік) – або наділений відразу усіма; він подорожує в часі, без попередження перемижовуючи дитячу ніжність втому" [2].

Даний феномен в любовному дискурсі є і проявом розуміння Іншого. Необхідно підкреслити – ніжність не завжди проявляється спонтанно; люблячи відчують, "пізнають" предмет любові і, відчуючи, що Іншому потрібно, здійснюють її прояв до тих пір, поки кохана особистість буде в стані спокою і затишку. Ніжністю пізнається улюблена особистість у тому сенсі, що ми знаємо, коли і в яких ситуаціях вона більш уразлива, і в цей момент необхідно проявити ніжність по відношенню до предмета нашої любові. Ніжністю пізнається і світ, оточуючі нас люди – жорстокість, злість, несправедливість не мають в собі ґносеологічного потенціалу, бо несуть руйнівне, деструктивне начало. Ніжність як один з фундаментальних проявів любові, оскільки має в собі виключно конструктивне і позитивне начало, маючи в собі пізнавальну здатність, допомагає людині значно краще і глибніше пізнавати світ, близьких і саму себе.

Вербальні і невербальні ніжності в любовному дискурсі

Ніжність, і це, зокрема, особливо видно з діалогів "Ромео і Джульєтта", – один з найголовніших атрибутів дискурсу романтичної любові. Варто зауважити, що ніжність має ряд аспектів, а саме вербальний і невербальний. Сама історія кохання між Ромео і Джульєттою починається безпосередньо з вербального аспекту. Досить згадати слова Ромео, адресовані Джульєтті: "Джульєтто, ти як день! Стань біля вікна, убий місяць сусідством... Моя душа, моя радість".

Згідно з філософським дискурсом, всі ці ніжні слова на адресу коханої – не просто слова, епітети або метафори, але проявляються вони імпліцитно як елементи влади. "Ніжність, – на думку С. Соловйової, – є одним з проявів любові як феномена влади, але, підкреслює дослідниця, любов панує зовсім по-іншому, ніж на пер-

ший погляд може здатися. Двома силовими каналами любові виступає ніжність (відмова від тиску, сила, яка огортає Іншого) і пристрасть (відкрита демонстрація сили, що висувається як виклик). Ніжність як тип сили народжує заступницький характер влади в любові. З пристрастю в тісному колі знаходяться сексуальність, ревності, агресія, з ніжністю пов'язані турбота, участь, підтримка" [13, с. 25–26].

Тому, як мудро зауважує А. Камю щодо важливості вербального аспекту ніжності: "...зв'язком з людьми ми зобов'язані лише своїм власним зусиллям: варто перестати писати або говорити, варто відокремитися, і натовп людей навколо вас розтане; розуміємо, що велика частина цих людей насправді готові відвернутися від нас (не через злість, а лише з байдужості), а інші завжди залишають за собою право переключити свою увагу на щонебудь інше. У ці дні ми розуміємо, скільки збігів, скільки випадковостей необхідні для народження того, що називають любов'ю або дружбою, і тоді світ знову занурюється в темряву, а ми – в той лютий холод, від якого нас ненадовго вкрила людська ніжність... існує на світі щось, до чого потрібно прагнути завжди і що іноді дається в руці, і це щось – людська ніжність" [7, с. 132].

Відносно невербального аспекту ніжності, який проявляється в доторканні, діалозі зі шкірою, тілом предмета любові, можна сказати, що ніжність тут не просто дотик, а особливого роду "логос", "риторика", мова кохання: "Мова – це шкіра, – підкреслює Р. Барт, – я торкаюся своєю мовою до Іншого. Ніби у мене замість пальців – слова, або слова закінчуються пальцями. Сум'яття породжуються подвійним контактом: з одного боку, особлива діяльність дискурсу ненав'язливо, манівцями фіксує одне-єдине нечуване – "я хочу тебе" – звільняє його, підживлює, нюансує, змушує його розкритися (мова насолоджується, торкаючись сама себе), з іншого боку, я огортаю своїми словами Іншого, пестячи, торкаюся його; я через ці дотики всіма силами прагну продовжити це комунікування наших відносин" [1, с. 293].

Прояви невербального аспекту ніжності в любовному дискурсі виступають "маркером" відсутності страху, недовіри між його учасниками. Саме інтимна (тілесна) близькість (частково, хоча і не завжди) людей свідчить про те, що люди дуже довіряють одне одному, що кожен з них відкритий для Іншого як ні для кого з людей – і в цьому цінність і особливість любові і ніжності як її атрибута.

Численні аспекти невербальних проявів ніжності обумовлені тим, що в екстремальній ("межовій", за К. Ясперсом) ситуації люди часто торкаються до себе або до співрозмовника, оскільки це допомагає впоратися з емоційним напруженням. За допомогою дотику у співрозмовників формується уявлення про простір свого тіла і знання про частини тіла іншої людини. Дотики слугують додатковим засобом вираження емоційного стану, а також свідчать про занадто близький ступінь спілкування [8, с. 55].

Обидва ці прояви ніжності пов'язані онтологічно тим, що, на думку західного вченого С. Клерді, ніжність в людському бутті проявляється як відповідь на нашу вразливість, незахищеність [16]. У чому ж суть цієї вразливості? На думку В. Малахова, "це не крихітність, мінливість або схильність до всіляких девіацій почуття любові самого по собі (що в сьогодиншньому світі, безперечно, є проблемою найтяжчою і болісною) і не особливий вид людської вразливості та безпорадності, породжений самим фактом любовної залежності (екзистенціальна потреба в Іншому, прагнення до вкоріненості в чужому Я неминуче пов'язані з наївністю і ризиком, які вимагають свого роду відваги). Все перераховане, безумовно, повинно було бути вказано на мапі наших досліджень – з тим, однак, щоб можливо рель-

єфніше представити власну траєкторію останніх. Ця траєкторія визначається уявленням про вразливість любові саме як ураженість люблячого серця стражданнями, кінечністю, самою онтологічною незабезпеченістю улюбленої нами особистості" [10, с. 232].

У зв'язку з цим доречно буде згадати думку Ж. Батая, який говорить, що "значною формою такого необхідного чергування між втратою і відновленням рівноваги є шалена і ніжна любов однієї людини до іншої. Шаленість любові веде до ніжності – тривалої формі любові, але вона привносить в серцевий пошук той безладний початок, спрагу прірви і присмак смерті, що бувають при пошуку тілесному. За своєю суттю любов підвищує схильність однієї людини до іншої до такого напруження, коли позбутися володіння іншим або втратити його любов – все це переживається не менше важко, ніж загроза смерті. Тому в основі любові – бажання жити в тривозі, в присутності такого цінного предмета, що серце завмирає від згадки його втратити. Лихоманка почуттів – це не бажання померти. Так само і любов – це не бажання втратити, але бажання жити в страху можливої втрати, коли кохана людина тримає закоханого на краю прірви; тільки такою ціною ми можемо довести коханому люту силу захоплення" [3, с. 677].

Французький мислитель зазначає, що ніжність (незалежно – вербальна або невербальна) робить дискурс любові благороднішим і неdestructивним, позбавленим будь-якого роду неподобств: "Ніжність пом'якшує люті нічних насолод, при яких найчастіше уявляють садистські прагнення один до одного; ніжність може знайти врівноважену форму. З іншого боку, глибинна лютя, прагнення втратити ґрунт під ногами, завжди спрямована до порушення ніжних відносин – до того, щоб відчувати в цих відносинах близькість смерті (це знак всякої чуттєвості, нехай і облагородженої ніжністю). Така передумова шаленого захоплення, без якого словник статевої любові не міг би використовуватися для опису екстазу містиків" [3, с. 678].

Звідси можемо погодитися, що незалежно від проявів ніжність "майже ангелічна і разом з тим дуже тілесна. Це райська чуттєвість, яка не знає вогню бажання, не шукає вторгнення всередину, оволодіння зсередини, пронизливих стогонів і жалюгідних проникнень. В раю немає поділу на внутрішнє і зовнішнє, плоть прозора, вся її зовнішня сторона є і внутрішня сторона. Для ніжності немає нічого бажанішого, ніж шкіра, немає нічого більш хтивого, ніж дотик, немає нічого гарячішого, ніж тепло щок, до якої притискаєшся щоккою. Ніжність – це надшкірна чуттєвість, яка "мандрує" пальцями або губами по шії або по плечу і сприймає улюблену особистість перш за все як рідну, виліплена зі свого ж ребра" [15, с. 89].

Ангелічність ніжності полягає в тому, що вона асексуальна і часом навіть протистоїть сексуальності. Р. Барт щодо цього зауважує, що сексуальне задоволення не метонімічне: щойно воно отримане, воно і переривається; то було свято тимчасових заборон, яким щоразу приходить кінець. Навпаки, ніжність – суцільно нескінченна, невиситима метонімія; жест, епізод ніжності (чудова гармонія вечора) може перерватися тільки з почуттям розриву: здається, все починається заново – повернення ритму – врітти – віддалення від нірвани [1, с. 204].

Тому логічними є роздуми відомого мислителя А. Маслоу про відмінність значення ніжності і сексуальності в любові між чоловіком і жінкою: "Міркування Фрейда на тему любові і ніжності не дають нам відповіді на питання: яким чином ніжність вплітається в генітальну любов? Статевий акт не передбачає придушення сексуального прагнення (навпаки, він є втіленням сексуального поклику), але звідки ж у такому разі

виникає ніжність? Крім того, Фрейд нічого не говорить про задоволену сексуальність. Якщо ніжність присутня в генітальній любові, значить, вона породжена зовсім не придушенням сексуального прагнення, а якимись іншими причинами, і ці причини, мабуть, зовсім не сексуального характеру" [12].

Отже, ласкаві слова або дотики як фундаментальні прояви ніжності в любові виникають, оскільки саме цим замінюється вже давно забута материнська ласка. Ніжність – це як елемент дитинства, і любов допомагає знову повернутися в цей період життя. Завдяки цьому феномену ми перед тим, кого ми любимо, немов діти перед мамою; ми нічого не боїмося, у нас немає жодних тривог, турбот – ми повністю під владою ніжності тієї, яку ми любимо. Любов – це шлях повернення в дитинство.

Феноменологія ніжності

Досвід романтичної любові, любовного дискурсу, одним з аспектів якого є ніжність, є двовекторним, тобто має "два крила":

- 1) любов Я до Ти (Іншого);
- 2) любов Ти (Іншого) до Я.

Д. фон Гільдебранд відзначає наступне з приводу цього: "як би не розрізнялися досвід власної любові і досвід любові до нас, в обох випадках нам дається сутність любові, ми відчуваємо, що таке любов, переживаємо її радісну солодкість, в обох випадках вона справляє на нас свій блаженний вплив. Але в незвичайному переживанні любові до нас сутність любові сприймається не тільки так, як краса природи: навпаки, ми долучаємося до неї, вона жваво, особисто зачіпає нас і приносить нам щастя" [5, с. 395]. Слідом за німецьким мислителем ми можемо повторити цю саму думку і щодо ніжності.

Фундаментальність значення інтеріорності й естеріорності ніжності обумовлена тим, що, на думку російського мислителя Г. Померанца: "всі ми одягнуті панцирем, щоб захиститися від грубих поштовхів зовнішнього світу. Але одного разу помічаємо, що цей панцир захищає і від того, що дає життю сенс, – від зустрічі відкритого серця з відкритим серцем, від ніжності, якої жадає душа... Справді, буває музика дотиків, легких, як пух кульбаби. Вона пов'язує душу з душею, без жодних клятв. Надсон неправий: хороший не тільки ранок любові. Хороший і південь, і надвечір. І хороша ніжність бабусь до своїх онуків. Фрейд помилився, зводячи всі імпульси до лібідо. Немає жодних лібідо в ніжності матері і дитини, бабусі й онучки. Лібідо виникає в належний йому час і дає новий поштовх ніжності, створює нове поле ніжних ласк. Але в круговерті ніжності і прирасті не можна виділити лібідо як головне. Ніжність починається з утробы і триває до могили" [11].

Двовекторність ніжності, згідно з думкою М. Епштейна, відчувається і проявляється з самого початку історії кохання: "Ніжність – це ім'я самовіддачі, яка все придбане любов'ю тепер віддає улюбленій особистості, охороняючи кожен її крок, захищаючи її від будь-якого болю і негараздів" [14, с. 58]. "...любов може розпочатися з ніжності. Ось перед тобою істота настільки досконала, або таке палка, або настільки особлива, що хочеться оточити її собою, захистити від усього і від усіх. Часом в цій істоті відчувається ніжний паросток людини, дитя, яке потребує твоєї турботи або з яким просто хочеться грати, бавитися, влаштовувати всілякі витівки. Спочатку тобі щось потрібно від цієї істоти, потім – ні фізичної близькості, ні польоту в сферу фантазії і натхнення, – тільки б воно було, яке є, тільки б швидше лепетати, видавати лише йому притаманні звуки. Хочеться довго на нього дивитися, як на морські хвилі або язички полум'я, з їхньою неймовірною рух-

ливістю і невичерпною новизною. Ніколи не приїдається дивитися, слухати, бути поруч, обертати. І ось несеш це нестійке полум'я в собі – і поступово сам стаєш м'яким, як віск, і приймаєш форму цього полум'я, розплавляючись на ньому. Виникає бажання, щоб ця особистість увійшла в тебе, поділилася тобою своїм чудовим складом, щоб в тобі самому побігли ці морські цівки або язички полум'я" [15, с. 95].

Відносно інтеріорності ніжності відомий мислитель ХХ століття К. Войтила (Іван Павло II) в праці "Любов і відповідальність" акцентує увагу читача на тому, що "ніжність межує зі спів-відчуттям (не зі співчуттям, його скоріше можна вважати наслідком ніжності, хоча деколи воно народжується в людині незалежно від неї)... У відношенні людини до людини виникає при цьому особлива можливість, а разом з тим і потреба вчуватися у її переживання і внутрішні стани, в усе життя її душі, а також можливість і потреба дати їй знати про це. Це якраз і є функція ніжності. Ніжність – не тільки внутрішня здатність спів-відчуття, підвищена чутливість до чужих переживань і станів душі іншої особистості. Все це міститься в ніжності, але ще не складає її суті, в якій виражається тенденція осягнути власним почуттям ці чужі переживання і стан душі іншої особистості. Ця тенденція виражається назовні, оскільки з'являється потреба повідомити іншому "я" про свою схвилюваність його переживаннями або внутрішнім станом, так, щоб ця інша людина відчула, що я все це поділяю і переживаю. Ніжність, як бачимо, виникає з відчуття внутрішньої ситуації іншої особистості (а опосередковано і зовнішньої, оскільки саме в ній складається внутрішня) і прагне активно засвідчити свою близькість до тієї особистості і до її ситуації" [6].

Можемо відзначити, що часом ці вектори ніжності не відрізняються (інтер'єрний та екстеріорний з'єднуються, і їх важко відрізнити один від іншого). Повертаючись до думки Гільдебранда про інтеріорний та екстеріорний аспекти (кажучи мовою феноменології – горизонти) любовного досвіду, необхідно згадати сентенцію французького феноменолога Е. Левінаса: "Любити означає переживати за Іншого, бути підмогою в його слабкості. Любов означає буття-для-Іншого. Справжня любов є виявлення добра: вона не вимагає від того, кого ми любимо, неможливого, але, йдучи назустріч її слабкості, наділяє її собою, тобто в кінці кінців пробуджує звернену любов. Люблячи, я не чекаю від улюбленої підпорядкування, підтвердження влади мого "Я", "видачі" мені таємниць її ніжності. Люблячи її по-справжньому, я радію її радості, насолоджуюся її насолодами, люблю її звернену до мене любов" [9, с. 366].

З цього випливає, що ніжність в дискурсі любові – "це не тільки потреба в ніжності, а й потреба бути ніжним до Іншого: ми замикаємося у взаємній доброті, взаємно материнствуємо; ми повертаємося до коренів всяких відносин, туди, де сходяться потреба і бажання. Ніжний жест говорить: вимагай від мене чого завгодно, що може приспати твоє тіло, але не забувай при цьому, що я тебе злегка бажую, ненав'язливо, не бажуючи нічим заволодіти тут же" [1, с. 203].

Висновок. Таким чином, зробивши систематичне і комплексне висвітлення ніжності як атрибута романтичної культури любові і її дискурсу, можна зробити наступні нижче викладені висновки:

1) Будучи атрибутом романтичної культури любові, ніжність є основою її багатогранності, багатосторонності в людських долях. Ніжність як одна зі складових любові допомагає двом люблячим ще більше дізнатися одне про одного, особливо що стосується вразливості учасників дискурсу любові.

2) Ніжність у контексті дискурсу романтичної культури любові проявляється в двох аспектах – вербально

(ніжні і ласкаві слова, епітети, метафори) і невербально (поцілунки, обійми, доторки). Ці два аспекти ніжності, будучи специфічними в прояві, по суті один одному не суперечать, а, навпаки, взаємно доповнюють один одного, роблячи тим самим повноцінним і справжнім той чи інший дискурс любові.

3) З феноменологічної точки зору ніжність, як і любов, – двовекторна: вона йде від Я до Ти (Іншого) і від Ти (Іншого) до Я. Отже, ніжність завжди передбачає взаємність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ:

1. Барт Р. Фрагменты речи влюбленного / Р. Барт. – М.: Ad Marginem, 1999. – 432 с.
2. Барт Р. Фрагменты речи влюбленного (неизданные страницы) [Електронний ресурс] / Р. Барт. – Режим доступу: magazines.russ.ru/nlo/2011/112/ba2.html
3. Батай Ж. Проклятая часть. Сакральная социология / Ж. Батай / Пер. с фр.; сост. С. И. Зенкин. – М.: Ладомир, 2006. – 742 с.
4. Бубер М. Я и Ты / М. Бубер. Два образа веры. – М.: Республика, 1992. – С. 16–92.
5. Гильдебранд Д. фон. Метафизика любви / Д. фон Гильдебранд; пер. с нем. А. И. Смирнов. – СПб.: Алетейя, 1999. – 628 с.
6. Иоанн Павел II. Нежность и чувственность [Електронний ресурс] / Любовь и ответственность. – М.: Круг, 1993. – Режим доступу: agnuz.info/app/webroot/library/158/239/page43.htm
7. Камю А. Записки абсурдиста / А. Камю. – М.: АСТ, 2011. – 288 с.
8. Кушнир Н. И. Невербальные контексты коммуникации и их роль в речевых актах (коммуникативная ситуация "объяснение в любви") / Н. И. Кушнир / Вісник КНУ ім. Т. Г. Шевченка; Літературознавство, Мовознавство, Фольклористика. – Вип. 14. – 2003. – С. 52–56.
9. Малахов В. А. Погляд на любов / В. А. Малахов. Етика спілкування: навчальний посібник. – К.: Либідь, 2006. – С. 362–369.
10. Малахов В. А. Уязвимость любви / В. А. Малахов // Вопросы философии. – 2002. – № 10. – С. 231–237.
11. Померанц Г. С. Круг нежности [Електронний ресурс] / Г. С. Померанц. – Режим доступу: <http://www.psychologies.ru/observers/pomerants-grigoriy/krug-nejnosti/>
12. Пушкарев Е. З. Фрейд о любви [Електронний ресурс] / Е. Пушкарев. – Режим доступу: <http://www.lyubi.ru/psy60.php>

В. Э. Туренко, канд. филос. наук, млад. науч. сотр.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

НЕЖНОСТЬ КАК АТРИБУТ РОМАНТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ЛЮБВИ: СПЕЦИФИКА И ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ

В статье на основе классических и современных философских трудов концептуализируется идея нежности как одного из ключевых атрибутов дискурса романтической культуры любви. Автор отмечает, что идея близкого родства любви и нежности восходит ко временам Античности, а именно платоновского "Пира". В подробном анализе фрагмента данного диалога [Symp. 195d-e] обосновывается утверждение, что, проявляя себя атрибутом любви, нежность имеет мощный гносеологический потенциал, который выражается в возможности глубже познавать Другого. Исходя из различия вербального и невербального аспектов проявления нежности в романтической культуре любви освещаются их общие и отличительные черты. Если вербальный аспект – это не просто слова, эпитеты или метафоры, а элементы власти, то невербальные проявления нежности определяются как своего рода "слова", "речь" к Другому. Через подробное раскрытие феноменологии нежности доказывается, что она имеет интериорный и экстериорный векторы, поэтому есть потребность не только дарить нежность, но и принимать от той личности, которую мы любим.

Ключевые слова: нежность, романтическая культура любви, власть, прикосновение, речь, кожа, уязвимость.

V. E. Turenko, PhD, Junior Research Fellow
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

TENDERNESS AS AN ATTRIBUTE OF THE ROMANTIC CULTURE OF LOVE: SPECIFICITY AND FEATURES OF MANIFESTATION

Based on classical and modern philosophical works, the article conceptualizes the idea of tenderness as one of the key attributes of the discourse of a romantic culture of love. The author notes that the idea of a close relationship of love and tenderness dates back to antiquity, namely the Platonic "Symposium". By analyzing in detail a fragment of this dialogue [Symp. 195d-e], the statement is substantiated that, manifesting itself as an attribute of love, tenderness has a powerful epistemological potential, which is expressed in the possibility of knowing the Other more deeply. Distinguishing between the verbal and non-verbal aspects of the manifestation of tenderness in a romantic culture of love, their general and distinctive features are highlighted. If the verbal aspect is not just words, epithets or metaphors, but acts as elements of power, then non-verbal manifestations of tenderness are defined as a kind of "words", "speech" to the Other. Revealing in detail the phenomenology of tenderness, it is proved that it has interior and exterior vectors, therefore there is a need not only to give tenderness, but also to accept from the person we love.

Conclusions of the article. Being an attribute of a romantic culture of love, tenderness is the basis of its versatility in human destinies. Tenderness as one of the components of love, helps two loving people to know each other even more, especially regarding the vulnerability of participants in the discourse of love. Tenderness in the context of the discourse of the romantic culture of love is manifested in two aspects – verbal (gentle and affectionate words, epithets, metaphors) and non-verbal (kisses, hugs, touches). These two aspects of tenderness, being specific in manifestation, do not essentially contradict each other, but, on the contrary, complement each other, thus making a complete and true discourse of love. From a phenomenological point of view, tenderness, like love, is two-vector: it goes from I to You (Other) and from You (Other) to I. So, tenderness always involves reciprocity.

Keywords: tenderness, romantic culture of love, power, touch, speech, skin, vulnerability.

13. Соловьева С. В. Феномены власти в бытии человека / С. В. Соловьева: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. докт. философ. наук. 09.00.11 – социальная философия. – Самара, 2010. – С. 25–26.
14. Эпштейн М. Н. Пять аспектов любви / М. Н. Эпштейн // Большая книга о любви / Сост. Л. Борманс. – М.: Эксмо, 2015. – С. 57–59.
15. Эпштейн М. Н. Четыре слагаемых любви // Человек. – 2006. – № 2. – С. 82–96.
16. Clardy J. L. On tenderness [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/8138282/On_Tenderness

REFERENCES:

1. Barthes, R. (1999). *A Lover's Discourse: Fragments*. Moscow, Ad Marginem (In Russian).
2. Barthes, R. (2011). *A Lover's Discourse: Fragments* (unpublished pages). Retrieved from magazines.russ.ru/nlo/2011/112/ba2.html
3. Bataille, G. (2006). *Cursed part. Sacred Sociology*. Moscow, Ladomir.
4. Buber, M. (1992). I and Thou. In *M. Buber. Two Types Of Faith*, Moscow, The Republic, 16–92.
5. Gildebrand, D. fon. (1999). *Metaphysics of love*. Saint-Petersburg, Aleteyya.
6. John Paul II. Tenderness and sensuality. In *Love and Responsibility*. Retrieved from www.agnuz.info/app/webroot/library/158/239/page43.htm
7. Kamus, A. (2011). *Notes of absurdist's*, Moscow, AST.
8. Kushnir, N. I. (2003). Nonverbal communication contexts and their role in the speech acts (communicative situation "declaration of love"), *Gerald Taras Shevchenko National University of Kyiv; Literature, Linguistics, Folklore*, 14, 52–56.
9. Malahov, V. A. (2006). View on love. In *V. A. Malahov. Ethics of communication: a training manual*. Kyiv, Lybid, 362–369.
10. Malahov, V. A. (2002). Vulnerabilities of love, *Voprosy filosofii*, 10, 231–237.
11. Pomerants, G. S. Circle of tenderness. Retrieved from <http://www.psychologies.ru/observers/pomerants-grigoriy/krug-nejnosti/>
12. Pushkarev, E. Z. Freud on love. Retrieved from <http://www.lyubi.ru/psy60.php>
13. Solov'eva, S. V. (2010). *Phenomenon's of power in being human*. Samara.
14. Epstein, M. N. (2015). Five aspects of love. In *Big Book of Love*. Moscow, Eksmo, 57–59.
15. Epstein, M. N. (2006). Four elements of love. *Human*, 2, 82–96.
16. Clardy, J. L. On tenderness. Retrieved from: https://www.academia.edu/8138282/On_Tenderness

Надійшла до редколегії 02.11.19